

Z okrajů Hádecké planinky se otvírají hezké pohledy na Brno. (Foto L. Štefka)
Foto vpravo: Z mnoha druhů vzácných rostlin tu patří k nejnápadnějším třemdava bílá. (Foto P. Moucha)

penčů a vápencových břidlic devonského až karbonského stáří. Nacházejí se tu i četné zkameněliny, jako trilobiti, hlavonožci, žraloci či ježovky. Na rozsáhlé vrcholové plošině je národní přírodní rezervace Hádecká planinka o rozloze 79,5 ha, vyhlášená v r. 1950. Jde o nejvýznamnější chráněné území v jižní části Moravského krasu. Rostou tu lesní a lesostepní porosty s převažujícím dubem letním, v podrostu s růží bedrníkolistou, vstavačem osmahlým, kavylem Ivanovým, hvozdíkem pyšným a pod. V jižní části, která má lesostepní charakter, najdeme i dřín, v podrostu na skalních výběžcích a prosluněných loučkách se daří teplomilné květeně s mnoha chráněnými a ohroženými druhy. Vykvétá tu koniklec velkokvětý, sasanka lesní, třemdava bílá, kosatec nízký a mnohobarvý, chrpa chlumní, pryšec mnohobarvý, oman mečolistý, vstavač nachový, lilie zlatohlavá, vemeník dvoulístý či kriticky ohrožený hadinec červený. Z okraje plošiny nad lomy je panoramatický výhled na Brno a do Dyjskosvrateckého úvalu. Při sv. okraji rezervace vystupuje vápencové bradlo Šemberova skála, lidově zvané Žumbera. V dolní části je malá jeskyňka, spojená s pověstí o panu Šemberovi z Boskovic. *Ten prý pro své hříchy nenašel ani po smrti pokoje. Každý den přesně o půlnoci, proměněn v koně, vyjíždí v sedle s čertem z jeskyňe a musí orat celý kopec. Pozůstatkem této divoké orby jsou velké kameny v okolí.* Na okraji skály stojí pomník básníka S. K. Neumanna.

Příjezd a přístup: z centra Brna po silnici směr Ochoz u Brna k hotelu s výletní restaurací Velká Klajdovka, odtud pěšky po žluté značce okrajem rezervace (až k Šemberově skále 2,5 km).

Parkování: u hotelu Velká Klajdovka.

Jedním z chráněných území v údolí Hadovky je přírodní památka Pod Šipínem, nápadná souvislým porostem vzácné kapradiny pérovníku pštrosiho. (Foto K. Gregor)

HADOVKA

(Plzeňský kraj, okres Tachov, 24a)

Je to kus neporušené přírody, přitahující tuláky táhnoucí krajinou jen s celtou a se spacákem, je to kout, který pohladí na duši, místo, které uspokojí „sběratele“ památek. Hluboce zaříznuté údolí potoka Hadovka dalo jméno i přírodnímu parku, vyhlášenému v r. 1986.

Hadovka pramení u Teplé a po 20 km se u Šipína zleva vlévá do Úterského potoka (viz heslo). Z mnoha pozoruhodností v nejbližším okolí Hadovky nevynecháme Krasíkov nad levým břehem – zříceninu hradu ze 13. stol., cennou lokalitou je i přírodní památka **KRASÍKOV**, vyhlášená v r. 1997 na rozloze 4,24 ha, s chráněnými druhy převážně teplomilných druhů rostlin. Nedaleko soutoku s Čelivským potokem (směrem ke známým Konstantinovým Lázním) jako by rozkročena do krajiny trůní stolová hora známá jako **HRADIŠŤSKÝ VRCH** (632 m, 24a) s rozlehlým (50 ha) hradíštěm na temeni. Je to cenná lokalita z hlediska geomorfologického, ale také botanického a zoologického, od r. 1990 a 1996 přírodní rezervace o rozloze 8,47 ha. Z Konstantinových Lázní sem vede naučná stezka dlouhá 5 km se šesti zastávkami vybavenými informačními panely. Při pohledu do terénu nás upoutají nezvykle rozsáhlé porosty ruličky zlomocného na pasekách při jz. sestupové cestě.

Pod Hradišťským vrchem vede žlutě značená turistická trasa – u jedné z našich nejmalebnějších hradních zřícenin Gutštejna schází k Hadovce. Ta v těchto místech nešetří pivaby – skalnaté údolí nás potěší stejně jako pramen vody a řada romantických míst, vábících k odpočinku. Tady také narazíme na další

naučnou stezku, začínající u rozvalin bývalého Dudákovského mlýna u silničního mostku přes Úterský potok poblíž jeho soutoku s Hadovkou. Stezka je dlouhá přes 7 km, má 7 zastávek, představuje Gutštejn, Bezemínské hradíště, romantický úsek Hadovky a přírodní památku **POD ŠIPÍNEM** o rozloze 0,17 ha nad soutokem, chráníci především souvislý porost vzácné kapradiny pérovníku pštrosiho.

Příjezd a přístup: po silnici č. 20 (E49) Plzeň–Karlovy Vary, v Úněšově vlevo na Pernarec, dále vpravo přes Rozněvice do údolí Úterského potoka k Dudákovskému mlýnu (pak pěšky po trase naučné stezky – asi 7 km, náročné), případně pokračovat do Konstantinových Lázní (pěšky naučná stezka Hradišťský vrch), nebo z Konstantinových Lázní přes Kokašice ke dvoru Krasíkov (výlet na Krasíkov).

Parkování: v údolí Úterského potoka u Dudákovského mlýna, v Konstantinových Lázních, u dvora Krasíkov.

HALTRAVA

(Plzeňský kraj, okres Domažlice, 35b)

Výlet po 6 km dlouhém horském hřebeni mezi Caparticemi a Pivoní odpoví mnohým z nás na otázku, kde se v Chodech brala taková hrdost a udatnost, se kterou střežili a bránili svoji domovinu. Pohled do nitra Čech dokáže dojmout i světem protřelý cestovatel, byť Haltrava má do velehor hodně daleko. Souvislé pásmo vrchů, oddělených pouze mělkými sedly, dosahuje výšky 800–900 m. Neznámější jsou **Velká skála** (852 m), **Škarmanka** (888 m), **Tyrolka** (865 m), **Haltrava** (882 m) a **Sádek** (854 m). Ve smíšeném, místy až pralesovitém porostu, se skrývají rulové kamýky – právě z nich se otvírají dílčí výhledy. Kolem Sádku se prostírá chráněné území **SKALKY NA SÁDKU** – přirozený bukový porost s vtroušeným smrskem na křemenném podloží je chráněn již od r. 1938, dnes je přírodní památkou o výměře 4,23 ha. Právě na Sádku bývalo strážní místo Chodů, právě tady zapalovali smolu, aby dali signál do vnitrozemí, že se blíží nebezpečí. Na výlet po hřebeni Haltravy se obvykle nastupuje na místě zvaném Výhledy (702 m). Stojí tu 12 m vysoký památník spisovatele Chodského Jindřicha Šimona Baara od L. Šalouna a F. Kuželky, odhalený v r. 1933. Na podzim r. 1938 nacisté zničili podstavec a lidé ukryli vlastní bronzovou sochu na nádvoří domažlického muzea. V r. 1947 byl pomník při velké slavnosti opět odhalen. Jeho součástí jsou i základní kameny z různých míst. Pokud si chceme prohlédnout Chodsko trochu z výšky, pak se na Výhledech určitě zastavíme.

Příjezd a přístup: z Domažlic po silnici č. 189 přes Dražnov a Klenčí pod Čerchovem směrem na Capartice – ve stoupaní vpravo pomník na Výhledech.

Parkování: parkoviště na Výhledech, vpravo od silnice při příjezdu od Klenčí pod Čerchovem.

HAMRŠTEJN

(Liberecký kraj, okres Liberec, 7d)

Na skalnatém ostrohu obtočeném Lužickou Nisou postavili někdy v 1. polovině 14. stol. páni z Bibrštejna hrad, který střežil jeden z nejstarších železných hamrů v Čechách, nedaleké doly a hlavně cestu od Liberce do Žitavy. V letech 1856–59 byl vybudován viadukt železniční trati Liberec–Žitava – hlubokým zářezem tak byl ostroh oddělen a stal se přístupný pouze pěším. Od r. 1972 je hradní vrch přírodní rezervací o rozloze 27,24 ha. Chráněny jsou přirozené smíšené porosty (buk, javor, habr, dub, jasan, lípa, bříza) na fylitických drobkách, v podrostu lze najít mj. měsíčníci vytrvalou, česnek medvědí, oměj pestrý nebo lilii zlatohlávek. Vyskytuje se tu 11 druhů měkkýšů, mezi nimi vzácné *Clausilia parvula* a jehlovka hladká. Jako turistický cíl je Hamrštejn nejhezčí na podzim, kdy se pěkně zabarví listí.

Na protějším břehu Lužické Nisy, kde se již zvedají strmé svahy Ještědského hřbetu, se na ploše 42,19 ha prostírá národní přírodní rezervace **KARLOVSKÉ BUČINY** (7b), vyhlášená v r. 1972, nádherný komplex dobře zachovaných květnatých bučin.

Příjezd a přístup: z Liberce vedlejšími silnicemi – přes místní část Ostašov do Karlova pod Ještědem, do Machnína, vlevo kolem žel. zastávky, přes osadu Hamrštejn na křižovatku se silnicí č. 592 (vlevo Osečná, vpravo Chrastava), zatocíme vpravo a sedeme po zpevněné komunikaci (ne po hlavní silnici) k mostu a po něm vpravo k žel. zastávce Machnín-hrad. Na Hamrštejn pěšinou přes trať.

Parkování: u žel. zastávky Machnín-hrad.

HARTA

(Liberecký kraj, okres Liberec, 2e–f)

Smědá patří k nejmohutnějším tokům Jizerských hor – odvodňuje jejich celou severní část a většinu Frýdlantska. Dnešní české jméno připomíná, že se jedná o „smědou“, tedy tmavou rašelinnou vodu. Právě na Frýdlantsku nám Smědá chystá několik příjemných překvapení. Jedním z nich je místo zvané Harta, divukrásný kout s takřka uzavřeným zákrutem řeky – ta obtéká vysoký skalnatý hřbet, který je navíc prokopán tunelem železniční trati a také přívodem vody na malou elektrárnu. Nádherný je pohled ze skalnatého hřbetu hluboko do údolí, příjemná je procházka po cestě podél vody.

Příjezd a přístup: z Frýdlantu po silnici č. 35 směr Liberec, na okraji města vedlejší silnicí do Kunratic a směrem k údolí Smědé. Pěšky po mostku na pravý břeh, kde narazíme na žlutou turistickou značku.

Parkování: v Kunraticích ve vsi nebo u mostku.

HAVRANICKÉ VŘESOVISŤE

(Jihomoravský kraj, okres Znojmo, 51b)

Na mírně pahorkatém žulovém povrchu v jižní části Znojemské pahorkatiny při okraji Národního parku Podyjí u obce Havra-

Havranické vřesoviště nad pravým břehem Dyje u vsi Havraniky je hustě porostlé keříčky vřesu obecného, vyskytuje se tu i kručinka chlupatá, kavyl Ivanův a další cenná flóra. (Foto J. Hlásek)